

UDK 504.03:008.2
575:316.644
008.2"20":316.644
Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 9. prosinca 1998.

Očekivanja prvih desetljeća 21. stoljeća

Ivan Cifrić, Zagreb
Filozofski fakultet, Zagreb

Sažetak

U radu se iznose rezultati empirijskog istraživanja na studentskom uzorku (1997. godine; $N=685$) na četiri studijska područja (agronomija, medicina, sociologija, strojarstvo i brodogradnja) na Sveučilištu u Zagrebu.

Ispitanici su procjenjivali ostvarivost 16 konkretnih »vizija« u sljedećih 30 godina. Rezultati pokazuju: (1) oko 25% ispitanika nije siguran što bi očekivao; (2) preko 70% ispitanika očekuje ostvarivanje samo nekoliko »vizija« (povećanje zagađenja okoliša, povećanje tehnološke ovisnosti čovjeka, povećanje ovisnosti nerazvijenih o razvijenim zemljama); (3) manje od 35% ispitanika očekuje da će biti dovoljno hrane uz pomoć genetskog inženjeringa, stvaranje »natčovjeka«, da će se smanjiti ljudska kreativnost.

Autor konstruira »scenarij 2025« u kojemu su prepoznatljiviji optimizam i pesimizam u očekivanju budućnosti. U takav »scenarij« uvrštene su sve one »vizije« za koje preko 50% ispitanika drži da će se ostvariti.

Porast će ugled i utjecaj znanstvenika u društvu. Znanost i tehnologija će pronaći manje rizične izvore proizvodnje energije. Za većinu danas neizlječivih bolesti bit će pronađeni lijekovi. Zahvaljujući boljoj medicinskoj zaštiti i višem standardu produžit će se prosječni ljudski životni vijek. Međutim, pojavit će se nove još smrtonosnije i raširenije bolesti nego današnje za koje desetljećima neće biti lijeka. Zagađenost okoliša povećat će se bez obzira na znanstveno-tehnološki razvoj. Čovjek neće izgubiti sposobnost kreativnog mišljenja, ali neće stvoriti niti »natčovjeka«. Čovjek će postati potpuno ovisan o tehnologiji, a nerazvijene zemlje o razvijenima.

Multivarijantnom analizom dobivena su četiri faktora: pogoršanje zdravstvenih i ekoloških uvjeta (F1); napredak znanosti poboljšava kvalitetu življenja (F2); eugenik (F3); razvojna distanca (F4).

Analizom varijance (1) studijskih skupina (agronomija, sociologija, medicina, strojarstvo) i (2) »etos–tipova« (egocentrični, utilitaristi, biocentrični, holisti), utvrđene su: (1) značajne razlike između studijskih skupina samo na prva dva faktora (F1 i F2). Studenti agronomije više od drugih očekuju pogoršanje zdravstvenih i ekoloških uvjeta te s pomoću znanosti i tehnike poboljšanje kvalitete življenja; (2) značajne razlike između četiri etos–pozicije na prvom (F1) i četvrtom faktoru (F2). »Holisti« su značajno skloniji prvom faktoru (F1), a »utilitaristi« četvrtom faktoru (F4).

Ključne riječi: 21. stoljeće, genetski inženjering, okoliš, razvoj, vizije budućnosti

1. UVOD: OČEKUJE LI SE MNOGO?

U svijetu postupno raste euforija obilježavanja kraja dvadesetog i početka dvadeset-prvog stoljeća, odnosno trećeg tisućljeća po Kristu. Što to svijet ispraća s krajem jednog, a što očekuje od sljedećeg stoljeća? Očekuje li se nešto spektakularno ili nastavak sadašnjih trendova, osobito onih u posljednjih nekoliko desetljeća? Odgovori se nižu na osi od uvjerenog optimizma (kao i »optimista po funkciji«) do pesimizma. Realisti bi vjerojatno rekli da prije očekuju nastavak postojećih razvojnih trendova

